

конференції підрозділів ВНТУ. Вінниця. 2018. URL: <http://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hcvr/all-hcvr-2018/paper/view/3857>.

6. Положення про академічну доброчесність у Харківському національному університеті внутрішніх справ. URL: http://univd.edu.ua/files/generaldocs/academic_integrity_provisions.pdf.
7. Принципи академічної доброчесності. Полтавський державний аграрний університет URL: <https://www.pdaa.edu.ua/content/pryncypury-akademichnoyi-dobrochesnosti>.
8. Тицька Я. «Академічна доброчесність» та «академічна відповідальність» у забезпеченні якості освіти. *Підприємництво, господарство і право. Теорія держави і права*. 11. 2018. С. 194.

Сердюк Г. А., заступник директора з навчально-виховної роботи,
учитель вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист

*Чернігівський обласний педагогічний ліцей
для обдарованої сільської молоді
Чернігівської обласної ради
м. Чернігів, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ СТАРШОЇ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ: ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ

Організація науково-дослідницької діяльності в освітніх закладах – важлива складова саморозвитку, самореалізації, самовиховання, що в цілому істотно впливає на особистісно-професійне становлення учнівської молоді. Потреба вивчати, досліджувати, експериментувати, задовольняти пізнавальні інтереси до профільних наук, розвивати і реалізовувати дослідницькі уміння за умови створення відповідного освітнього середовища визначає стиль життя старшокласників. Гармонійне поєднання можливостей профільної школи, зорієнтованої на розвиток як ключових, так і предметних компетентностей, із запитами щодо науково-дослідницької діяльності відкриває нові можливості для формування потужного інтелектуального, творчого потенціалу здобувачів освіти.

Система організації науково-дослідницької роботи представлена на прикладі досвіду роботи Чернігівського обласного педагогічного ліцею для обдарованої сільської молоді Чернігівської обласної ради. Освітній заклад забезпечує здобуття повної загальної середньої освіти, розвиток

дослідницької компетентності здобувачів освіти відповідно до їхніх інтересів і профілю навчання, формування цінностей та особистісних якостей, що забезпечують дослідницьку культуру, академічну добросовісність, готовність до науково-дослідницької діяльності та здійснює допрофесійну підготовку. Заклад створений у 1994 р. з метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти і сприятливих умов для навчання та виховання обдарованої сільської молоді Чернігівщини.

З-поміж головних завдань ліцею виділимо такі:

- забезпечення здобуття учнями освіти відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти;

- упровадження Освітньої програми закладу на основі підходів дослідно-орієнтованого навчання;

- забезпечення поглибленого вивчення профільних предметів та набуття компетентностей, необхідних для подальшої наукової і науково-технічної роботи;

- надання здобувачам освіти можливості для реалізації індивідуальних творчих здібностей, оволодіння системою знань і компетенцій та набуття навичок дослідницької роботи;

- допрофесійна профільна підготовка молоді з числа випускників основної школи сільської місцевості та населених пунктів районного підпорядкування Чернігівської області до вступу у виші;

- розроблення та впровадження нових освітніх технологій і форм організації освітнього процесу;

- забезпечення високої результативності участі учнів і педагогічних представників ліцею в певних видах навчально-дослідницької та наукової діяльності;

- світоглядний розвиток учасників освітнього процесу та розвиток їхньої інноваційної культури.

Привертаємо увагу до ключових позицій організації науково-дослідницької роботи в освітньому закладі. Особливої уваги заслуговує система відбору здобувачів освіти. Ліцей організовує та проводить роботу з професійної орієнтації серед учнів області безпосередньо через здобувачів освіти Чернігівського обласного педагогічного ліцею для обдарованої сільської молоді, через використання соцмереж Facebook, You Tube (chopltv), Telegram, презентацію відеоконтенту та матеріалів ЗМІ про ліцей на сайті ліцею lyceum-cn.org, рекламну кампанію в засобах масової інформації, активну роботу Дистанційної школи для абітурієнтів. У рамках проекту «Перспектива» щороку проводяться зимовий інтелектуальний збір «ІCamp», День відкритих дверей. Освітній заклад доводить до відома вступників, батьків та осіб, які їх замінюють, порядок зарахування, зразки конкурсних завдань для вступних випробувань, критерії оцінювання співбесіди на веб-сайті не менше ніж за 2 місяці до конкурсного приймання. Зміст оголошення

про набір учнів і умови конкурсного приймання доводяться до відома населення через місцеві засоби масової інформації. Ліцей забезпечує організацію та проведення конкурсу.

Важливим етапом є діагностичне вивчення освітніх запитів учнівства, аналіз документації. Вивчаються результати дослідницької діяльності здобувачів освіти, що дає можливість отримати інформацію про рівень розвитку дослідницьких умінь у старшокласників. Оскільки наука як особлива сфера людської діяльності вимагає певних якостей (високий рівень пізнавальних інтересів і мотивації, цілеспрямованість, спостережливість, ініціативність, пунктуальність, ретельність, відповідальність і надійність, комунікабельність, доброзичливість, честюлюбство та ін.), то актуальним є діагностування відповідних особистісних якостей здобувачів освіти.

Особливої уваги потребує організація освітньої діяльності, а саме: комплекс методів, прийомів і методик, доступних для використання в дослідницькій діяльності ліцеїстів. Основним засобом реалізації призначення ліцею є засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту загальноосвітніх програм на рівні стандарту та на профільному рівні (відповідно до профілю навчання), що дасть змогу випускнику скласти зовнішнє незалежне оцінювання з предметів, обраних для подальшого навчання у виші та пов'язаних з майбутньою професією. Освітня програма ліцею спрямована на формування відповідних компетентностей (реалізація Державного стандарту повної загальної середньої освіти), а саме: уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, математичної і базової компетентності в галузі природознавства і техніки, інформаційно-комунікаційної, соціальної, громадянської, загальнокультурної, підприємницької і здоров'язбережувальної. Освітня програма ліцею передбачає розвиток предметних (галузевих) компетентностей (комунікативна, літературна, мистецька, міжпредметна естетична, природничо-наукова і математична, проектно-технологічна та інформаційно-комунікаційна, суспільствознавча, історична і здоров'язбережувальна компетентності).

Звичайно, забезпечення процесу формування компетентностей в ліцеї здійснюється через діяльнісну спрямованість навчання, яка передбачає постійне залучення здобувачів освіти до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, практичну спрямованість навчання, створення проблемних ситуацій, організацію спостережень, дослідів та інших видів діяльності, установлення та реалізацію в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до вивчення профільних предметів і підвищує рівень загальної культури, створює умови для систематизації знань і формування наукового світогляду.

Вивчення й узагальнення педагогічного досвіду щодо організації дослідницької діяльності старшокласників – ще один потужний вектор системи роботи. Через моніторингові дослідження виявляється ступінь готовності вчителів до експериментальної та науково-дослідної діяльності. На особливу увагу заслуговує підвищення кваліфікаційного рівня педагогів ліцею, з-поміж яких станом на 2020/2021 н.р. вищу кваліфікаційну категорію мають 39 педагогів, звання «старший учитель» – 11 педагогів, «учитель-методист» – 17 педагогів, почесне звання «Заслужений працівник освіти» – 1; науковий ступінь кандидата наук мають 12 педагогів, доктор наук – 1 викладач. Нагороджені нагрудним знаком МОН України «Відмінник освіти» – 11, обласною Премією імені Софії Русової – 7 педагогів ліцею. Узагальнення найкращого педагогічного досвіду здійснюється через методичні комісії предметів суспільно-гуманітарного та природничого циклів, розроблення методичних рекомендацій щодо підготовки вчителів до здійснення науково-дослідної, експериментальної діяльності.

З 2012 р. у Чернігівському обласному педагогічному ліцеї для обдарованої сільської молоді Чернігівської обласної ради розпочато комплексний педагогічний проєкт Ліцейна академія наук (ЛАН) «ВЄДІ», що замикає на собі організацію науково-дослідницької роботи ліцеїстів. Основним завданням є створення наукового мікроклімату, атмосфери зацікавленості дослідницькою діяльністю. У методичному плані ЛАН є рольовою ігровою формою організації та інтенсифікації пізнавальної діяльності учнів з елементами самостійної науково-дослідної роботи. Проєкт має за мету розширення, поглиблення, структурування, інтеграцію знань учнів у конкретно обраній галузі з перспективою на обрану професію; активний і продуктивний розвиток навичок і вмінь щодо застосування елементів самостійної науково-дослідної роботи, опанування доступних технологій проведення наукового експерименту; застосування основних засад логіки і стилістики наукового тексту; формування уявлень ліцеїстів про непорушні засади наукової етики. В основу роботи Ліцейної академії наук покладено наказ Міністерства освіти і науки України «Про комплексну програму щодо залучення обдарованої молоді до наукових досліджень та розвитку МАН України» (12.09.2003 р., №619).

Завдання «ВЄДІ»:

- створення сприятливих умов для розвитку та ефективної реалізації творчого, інтелектуального, наукового потенціалу здобувачів освіти;
- організація дослідницької діяльності старшокласників профільної школи як на уроках, так і в позаурочний час;
- формування в здобувачів освіти наукового світогляду, навичок науково-дослідницької роботи;

- розвиток співпраці науковців, викладачів та здобувачів освіти.

Тож, за умови ефективної діяльності профільної школи, здобувачі освіти набувають компетенцій і навичок, необхідних для подальшої реалізації у сфері професійних інтересів. Здобувачі освіти, які мають підвищені освітні запити щодо профільного навчання, прагнення та здібності до науково-дослідницької діяльності, мають усі можливості для реалізації творчого і наукового потенціалу. Це вимагає системного підходу, прогностичного бачення, світоглядного розуміння. Ідеться про створення інтегральної наскрізної системи виявлення, активного залучення учнівської молоді до наукової діяльності на всіх етапах навчання та вдосконалення фахового рівня вчителів з метою розвитку наукового потенціалу ліцеїстів.

Інновації у сфері освіти спрямовані на формування особистості, її здатності до науково-технічної та інноваційної діяльності, на оновлення змісту освітнього процесу. Якщо цілеспрямовано формувати всі компоненти дослідницької культури старшокласника, зокрема: розумові уміння і навички, уміння і навички роботи з книгою та іншими джерелами інформації, уміння і навички, пов'язані з культурою усного й писемного мовлення, спеціальні дослідницькі уміння і навички, то можна не тільки гармонійно та ґрунтовно вивчати профільні предмети, реалізувати свої пізнавальні інтереси, творчі запити, духовні та емоційні потреби, а й здобути ті навички, які будуть необхідні у ХХІ столітті, щоб перейти від освіти, яка вчить відтворювати знання, до освіти, яка вчить застосовувати їх у житті. Готовність учнівської молоді відповідати на виклики часу, її компетентність та мобільність, критичність мислення, навички дослідницької діяльності, прагнення саморозвиватися та безперервно навчатися протягом життя – потужні складові формування справжньої інтелектуальної еліти, здатної змінювати світ.

Література:

1. Єріна А.М.Методологія наукових досліджень : навчальний посібник. Київ. 2004. 212 с.
2. Мороз П.В. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання історії України : методичний посібник. Київ: Пед. думка. 2002.
3. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник. Київ: Кондор, 2006. 206 с.
4. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. Вид 2-ге, переробл. і допов. Київ : Знання-Прес. 2002.